

Жук О.І.

АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ РИНКУ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

У статті проведено аналіз потенціалу розвитку відновлювальної енергетики в Україні та охарактеризовано рівень стимулювання розвитку відновлюваної енергетики.

Ключові слова: *відновлювані джерела енергії, потенціал відновлюваної енергетики, біоенергетика, енергія сонця, енергія води, енергія вітру.*

Zhuk O.I.

ANALYSIS OF POTENTIAL FOR DEVELOPMENT OF RENEWABLE ENERGY MARKET IN UKRAINE

The article analyzes the potential of renewable energy development in Ukraine and describes the level of state incentives for the development of renewable energy.

Key words: *renewable energy sources, renewable energy potential, bioenergy, solar energy, water energy, wind energy.*

Вступ. На сьогоднішній день одним з основних пріоритетів розвитку енергетики в більшості країн світу є використання відновлюваних джерел енергії.

Відновлювана енергетика – шлях до забезпечення енергонезалежністю України та її економічного розвитку. В Україні виробництво і ринок відновлювальної енергетики тільки починають

розвиватися, проте Україна володіє значним потенціалом у відновлювальній енергетиці.

З боку держави розвиток відновлюваної енергетики, підтримується та стимулюється через прийняття ряду нормативно-правових актів. Зокрема, після підписання Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику” щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії”. Закон вносить суттєві зміни у режим застосування “зеленого” тарифу для тих, хто виробляє електроенергію з альтернативних джерел енергії.

Крім того для стимулювання розвитку відновлюваної енергетики, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива у Податковому і Митному кодексах України містяться положення, якими передбачається:

- зниження податку на землю для підприємств відновлюваної енергетики та звільнення від оподаткування прибутку;
- прибутку від основної діяльності компаній у сфері енергетики, які виробляють електроенергію з відновлюваних джерел;
- прибутку виробників біопалива, отриманого від продажу біопалива;
- прибутку підприємств, отриманого від діяльності з одночасного виробництва електричної і теплової енергії та/або виробництва теплової енергії з використанням біологічних видів палива;
- прибутку виробників техніки, обладнання та устаткування для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів, які споживають біологічні види палива [1].

Постановка завдання. Метою даної роботи є дослідження та проведення аналізу потенціалу розвитку ринку відновлювальної енергетики в Україні.

Результати. Відповідно до даних Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження, технічно досяжний

енергетичний потенціал відновлювальних джерел складає 98 млн. тонн умовного палива на рік, з них біоенергетика – 31 млн. тонн, вітроенергетика – 28 млн. тонн, сонячна енергетика – 6 млн. тонн. Це більше, ніж 40% загального енергетичного балансу країни [2].

Впродовж кількох останніх років ринок відновлюваної енергетики в Україні значно розширився. Так, у 2016 році введено 120 МВт нових потужностей об'єктів, що генерують “зелену” електроенергію та працюють за “зеленим” тарифом, що в 4 рази більше ніж у 2015 році. Найбільшу питому вагу становлять сонячні електростанції – 120 МВт потужностей 99,1 МВт.

Також відбулися зміни щодо виробництва електроенергії з відновлюваних джерел у сфері вітроенергетики та біоенергетики, зокрема було введено 3 вітроелектростанції загальною потужністю 11,6 МВт та 1 електростанцію на біомасі потужністю 3,5 МВт, а також встановлено 3,3 МВт потужностей малих ГЕС та 3,1 МВт – об'єктів, що виробляють електроенергію з біогазу.

Такого результату досягнуто в зв'язку з прийняттям Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії”, яким встановлено надбавку до “зеленого” тарифу за використання обладнання українського виробництва при дотриманні рівня використання такого обладнання (табл. 1.) та збільшено тариф на виробництво електроенергії з біомаси та біогазу.

Таблиця 1

Надбавки за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва

Розмір надбавки до “зеленого” тарифу, %	Рівень використання обладнання українського виробництва, %
5	30
10	50

Джерело: [3]

Загалом, станом на 1 січня 2017 року в Україні встановлена потужність об'єктів, що виробляють електроенергію з відновлюваних джерел та працюють за “зеленим” тарифом, становить 1,1 ГВт. У 2016 році цими об'єктами було вироблено понад 1,7 млрд кВт*год електроенергії [4].

Україна має значний технічно-досяжний потенціал вироблення енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, який становить понад 98,0 млн. т у. п. на рік (табл. 2).

Таблиця 2

Технічно-досяжний потенціал вироблення енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива

№ з/п	Напрями освоєння ВДЕ	Річний технічно-досяжний енергетичний потенціал, млн. т у. п.
1.	Вітроенергетика	28,0
2.	Сонячна енергетика, в тому числі	6,0
2.1.	- <i>електрична</i>	2,0
2.2.	- <i>теплова</i>	4,0
3.	Мала гідроенергетика	3,0
4.	Біоенергетика, в тому числі:	31,0
4.1.	- <i>електрична</i>	10,3
4.2.	- <i>теплова</i>	20,7
5.	Геотермальна теплова енергетика	12,0
6.	Енергія довкілля (теплові насоси)	18,0
Загальний обсяг заміщення традиційних ПЕР		98,0

Джерело: [5]

Розглянемо потенціал відновлюваних джерел енергії в Україні. В Україні щороку збір урожаю становить понад 50 млн. т зернових культур та заготовляється 16-17 млн. м ділової деревини. Річний технічно-досяжний енергетичний потенціал твердої біомаси в Україні дорівнює 18 млн. т н.е., і при його використанні кожного року можна зекономити

приблизно 22 млрд. м. куб. природного газу. Найбільший потенціал твердої біомаси зосереджений у Полтавській, Дніпропетровській, Вінницькій та Кіровоградській областях і становить понад 1,0 млн. т н.е./рік. Отже, в Україні є в достатній мірі енергетичний потенціал як рослинних відходів так і відходів деревини (табл. 3).

Таблиця 3

Енергетичний потенціал біомаси в Україні, 2013 рік

Вид біомаси	Теоретичний потенціал, млн. т	Частка, доступна для отримання енергії, %	Економічний потенціал, млн. т у. п.
Солома зернових культур	30,6	30	4,54
Солома ріпаку	4,2	40	0,84
Відходи виробництва кукурудзи на зерно	40,2	40	4,39
Відходи виробництва соняшнику	21,0	40	1,72
Вторинні відходи сільського господарства	6,9	75	1,13
Деревна біомаса	4,2	90	1,77
Біодизель з ріпаку	-	-	0,47
Біоетанол з кукурудзи та цукрових буряків	-	-	0,99
Біогаз з відходів та побічної продукції АПК	1,6 млрд. м ³ метану (CH ₄)	50	0,97
Біогаз з полігонів ТПВ	0,6 млрд. м ³ CH ₄	34	0,26
Енергетичні культури:			
- верба, тополя, міскантус	11,5 млрд. м ³ СН ₄	90 ²	6,28
- кукурудза (біогаз)	3,3 млрд. м ³ СН ₄	90 ²	3,68
Торф	-	-	0,40
Всього	-	-	27,71

Джерело: [6]

Економічно обґрунтованим вітровим потенціалом України 16 Гвт вважають [7]. Середня швидкість вітру на висоті 10 м – 5 м/с. Найбільш перспективними регіонами щодо використання енергії вітру є узбережжя Чорного та Азовського морів, територія Карпатських гір, Одеська, Херсонська та Миколаївська області [8].

Середньорічна кількість сумарної енергії сонячного випромінювання, яка надходить щорічно на територію України, знаходиться в межах від 1 070 кВт·год/м. кв. в північній частині України до 1 400 кВт·год/м. кв. На 01.01.15 року в Україні діяло 98 сонячних станцій загальною встановленою потужністю 819 МВт, якими у у 2014 році вироблено 485 млн. кВт*год електричної енергії [9].

Технічно обґрунтований потенціал становить 21,5 ТВтгод на рік [7]. Потенціал гідроенергетики використовуються на 60%, в основному за рахунок Дніпровського каскаду та інших великих гідроелектростанцій [10]. Решту потенціалу можна реалізувати шляхом побудови малих гідроелектростанцій, оскільки потенціал малих річок складає майже 28% загального гідропотенціалу всіх рік України переважно у західних регіонах країни. На 2015 рік в Україні діяло 102 малі гідроелектростанції із загальною встановленою потужністю близько 80 МВт, якими вироблено у 2015 році 251 млн. кВт·год.

Фахівцями Інституту відновлюваної енергетики НАН України була здійснена оцінка потенціалу використання відновлюваних джерел енергії в енергетичному секторі України. Відповідно до проведених досліджень найбільший потенціал розвитку має вітрова енергетика, встановлені потужності якої можуть сягнути 10 ГВт у 2030 році, а річні обсяги виробництва електроенергії – 30 тис ГВт*год (табл. 4).

Таблиця 4

**Оцінка потенціалу використання відновлюваних джерел енергії
від Інституту відновлюваної енергетики НАН України**

Напрями освоєння відновлюваних джерел енергії	Потенціал встановлених потужностей з відновлюваних джерел енергії у 2030, ГВт	Потенціал виробництва електроенергії з відновлюваних джерел енергії у 2030 тис ГВт*год
Вітроелектростанції	10,0	30,0
Сонячні електростанції	4,0	4,9
Біоелектростанції	1,6	7,0
Малі гідроелектростанції	0,25	0,6

Джерело: [11].

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що Україна має великий потенціал для використання відновлюваних джерел енергії та розвитку відновлюваної енергетики, великі запаси ресурсів сільськогосподарських та лісогосподарських відходів, а також в достатній мірі енергію сонячного випромінювання, енергію вітру та води. Оскільки наша країна має залежність від імпортованих енергоносіїв, тому розвиток відновлюваної енергетики є одним із пріоритетних стратегічних завдань держави в галузі енергетики.

1. Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/902-2014-%D1%80?test=XNLMf5x.qwJgLrywZiEWNJ7fHI48Us80msh8Ie6#n10>

2. Виробництво і ринок біопалива в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://h.ua/story/336653/>

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-19>

4. Темпи зростання потужностей електрогенерації з відновлюваних джерел в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moesonce.com/ukraine/tempi-zrostannya-potuzhnoستي-elektrogeneracii-z-vidnovlyuvanih-dzherel-v-ukraini-u-2016-roci-zbilshilisya.html>

5. Потенціал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://saee.gov.ua/uk/activity/vidnovlyuvana-enerhetyka/potentsial>

6. Біоенергетика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://saee.gov.ua/uk/ae/bioenergy>

7. Перспективи розвитку відновлюваної енергетики в Україні до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://saee.gov.ua/sites/default/files/UKR%20IRENA%20REMAP%20_%202015.pdf

8. Вітроенергетика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://saee.gov.ua/uk/ae/windenergy>

9. Енергія сонця [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://saee.gov.ua/uk/ae/sunenergy>

10. Гідроенергетика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://saee.gov.ua/uk/ae/hydroenergy>

11. Розвиток відновлюваних джерел енергії в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : energymagazine.com.ua/wp-content/uploads/2017/03/Rozvitok-VDE-v-Ukrai-ni.pdf

1. National Renewable Energy Action Plan for the period up to 2020 Web. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/902-2014-%D1%80?test=XNLMf5x.qwJgLrywZiEWNJ7fHI48Us80msh8Ie6#n10>

2. Production and market of biofuels in Ukraine Web. <http://h.ua/story/336653/>

3. On Amendments to Some Laws of Ukraine on Ensuring Competitive Conditions for the Production of Electricity from Alternative Energy Sources Web. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-19>

4. The growth rates of power generation from renewable sources in Ukraine Web. <http://moesonce.com/ukraine/tempi-zrostannya-potuzhnostei-elektrogeneracii-z-vidnovlyuvanih-dzherel-v-ukraini-u-2016-roci-zbilshilisya.html>

5. Potential Web. <http://saee.gov.ua/uk/activity/vidnovlyuvana-enerhetyka/potentsial>

6. Bioenergy Web. <http://saee.gov.ua/uk/ae/bioenergy>

7. Prospects for the development of renewable energy in Ukraine until 2030 Web.

http://sae.gov.ua/sites/default/files/UKR%20IRENA%20REMAP%20_%202015.pdf

8. Wind power Web. <http://sae.gov.ua/uk/ae/windenergy>

9. The energy of the sun Web. <http://sae.gov.ua/uk/ae/sunenergy>

10. Hydropower Web. <http://sae.gov.ua/uk/ae/hydroenergy>

11. Development of renewable energy sources in Ukraine Web. energymagazine.com.ua/wp-content/uploads/2017/03/Rozvitok-VDE-v-Ukrai-ni.pdf